

MAYIS AYI JEOPOLİTİK VE STRATEJİK GENEL DURUM
DEĞERLENDİRMESİ

ÖZET

21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü; jeopolitik, stratejik ve siyasi gelişmeleri güvenlik ve diplomasi bağlamında coğrafi bölgelere ve ülkelere göre özet biçiminde aylık olarak tasnif etmektedir. Dünyada yaşanan gelişmelerin aylık olarak tasnif edilmesi, ilgililerin bir olay örgüsü perspektifi ile gelişmeleri değerlendirebilmesine ve geleceğe yönelik öngöründe bulunabilmesine yardımcı olacaktır.

Mayıs ayı içerisinde dünyadan en çok konuşulan konulardan birisi Covid-19 pandemisi olmuştur. Salgından ikinci ve üçüncü dalgalarda etkilenen İran, Türkiye ve Avrupa ülkeleri bu ay içerisinde vaka ve ölüm sayısı bağlamında olumlu ivme kazanmıştır. Fakat ABD gibi son dalgada pandemiden etkilenen ülkeler bu ay içerisinde büyük can kayıpları ve sağlık sistemi sorunlarıyla baş başa kalmıştır.

Mayıs ayı içerisinde Türkiye dış politika ve güvenlik gündemi çoğunlukla Libya İç Savaşında Başbakan Serrac ve Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) lehine değişen denge, İdlid çatışmasızlık bölgesinde yaşanan sorunlar, Irak bölgesinde icra edilen terörle mücadele hareketleri ve Yunanistan ile bazı diğer ülkelerle yaşanan Doğu Akdeniz sorunlarına odaklanmıştır. Öte yandan Mayıs ayı içerisinde Türkiye de Covid-19 sürecinin ağır etkilerini atlatmaya ve önlemleri kademeli olarak kaldırmaya başlamıştır.

Türkiye ve dünyanın diğer bölgelerinde Mayıs ayı içerisinde yaşanan gelişmeler rapor içerisinde tasnif edilmiştir:

SUMMARY

21st Century Turkey Institute classifies geopolitical, strategic and political developments on a monthly basis in terms of security and diplomacy in summary form by geographical regions and countries. Classification of SUCH developments throughout the world on a monthly basis may help evaluate the sequence of developments with a systematic perspective and make predictions about the future.

One of the most talked about topics in the world in May was the Covid-19 pandemic. The countries that are affected during the second and third wave of the pandemic, such as Iran, Turkey and European countries have gained positive momentum in the number of cases and deaths related to the pandemic of this month. However, countries affected by the pandemic in the last wave, especially the USA, have faced with major casualties and health system problems during this month.

Foreign policy and security agenda of Turkey in May, focused mostly in the Libyan Civil War and the changing balance in favor of Prime Minister Sarrac's National Reconciliation Government (UMH), joint patrol along key M4 highway in Idlib within the framework of TUR-RF Agreement/Protocol and the problems in the region, which is executed in Iraqi counterterrorism operations and Eastern Mediterranean problems with Greece and some other countries. On the other hand, Turkey started overcoming the ill effects of the Covid-19 pandemic and lifting the measures regarding it, gradually.

In May, developments in Turkey and the other parts of the world have been classified in the report:

1. TÜRKİYE:

Türkiye’de geçtiğimiz Mayıs ayı boyunca en önemli gündem maddesi elbette koronavirüs pandemisi idi. Fakat bununla birlikte farklı gündem maddeleri ile de meşgul oldu. Son bir ayda koronavirüste can kaybı ve hastalığın bulaşma oranlarının azalmasıyla yavaş ve denetimli bir normalleşme süreci başlamış oldu.

Dış politika açısından bakıldığında son bir ayda özellikle Yunanistan ile çeşitli konularda sorunlar yaşadı. Bu sorunlar önemli gündem maddeleri olmamakla birlikte küçük çaplı şekilde karşılıklı yapılan açıklamalarla gündem maddesi olmaktan çıkarıldı. Yunanistan ile yaşanan küçük gerginliklerin ana sebebini Doğu Akdeniz ve Libya’daki anlaşmazlıklar oluşturdu. Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki faaliyetleri uluslararası hukuka uygun şekilde ilerlemekte olmasına karşın Yunanistan tarafından rahatsızlık oluşturan bir konu oldu.

5 Mart’ta imzalanan ateşkes antlaşmasının ardından Suriye’nin İdlib kentinde çatışmalar azalma meydana geldi ama tam anlamıyla bir ateşkes söz konusu olamadı. Türkiye ve Rusya ortak devriye faaliyetleri devam etti; fakat çok kez engellerle karşılaştı. Bölgede etkinliğini artıran terör örgütü HTŞ tarafından gerçekleştirilen engelleme faaliyetleri meydana geldi. Bütün bunların yanı sıra çeşitli kademelerden devlet yetkilileri diplomatik görüşmeler gerçekleştirdi. Gerçekleşen bu görüşmelerde özellikle ele alınan iki konu oldu: koronavirüs pandemisi ile mücadelede işbirliği ve İdlib ile Libya’daki meseleler.

Geçtiğimiz bir ayın genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, ülkemizin hem iç politikada hem de dış politikada etkin tavrını sürdürdüğünü görüyoruz. Bu etkin tavra Suriye’deki askeri kuvvetleri artırma çalışmalar da dahil olmuştur. Türkiye’nin İdlib’e askeri sevkیات yapmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Öncelikle son zamanlarda İdlib de dahil Suriye’nin çeşitli bölgelerinde gerçekleşen saldırılar Türkiye’nin sevkیات yapmasında tetikleyici etkiye sahip olmuştur. Fakat elbette tek ve temel tetikleyici etken bu değildir.

Bilindiği gibi, Türk kuvvetlerinin bulunduğu bölgede bulunan radikal unsurlar Türk askeri için tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle radikal unsurlar üzerinde askeri baskıyı artırmak askeri gücü artırma amaçlarından birini oluşturur.

Ayrıca radikal unsurlara karşı bir operasyon gerekliliği doğabilir; bu da duruma hazırlıklı olma gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Son olarak, Türkiye içerisinde sayıları 4 milyona yaklaşmış olan ve giderek büyüyen bir sorun halindeki Suriye sığınmacı nüfusu barındırmaktadır. Yeni bir göç dalgasını kaldıracabilecek potansiyele sahip değildir. Bu nedenle, rejim güçlerinin olası müdahalesini engelleyerek yeni bir göç dalgasını önlemek askeri sevkياتın temel amaçlarından birini oluşturmaktadır.

2. ORTA DOĞU

2.1. Suriye

Geçtiğimiz Mayıs ayı boyunca Suriye’de ateşkese rağmen çatışmalar devam etti. Buna karşın Türk ve Rus tarafların ateşkes anlaşmasını sürdürme çabası devam ediyor. Ateşkesin hemen ardından gerçekleşen çatışmalar küçük çaplı idi; fakat her geçen gün bu çatışmaların etkileri artmakta. Suriye’de yıllardır sürmekte olan krizin derinleşmesinin en önemli sebebi birden çok tarafın bulunması ve söz hakkına sahip olması olmuştur. Silahlarla, çatışmalarla bu krizin çözüm süreci her geçen gün uzamaktadır. Bu durumun çözümü için askeri üstünlük çabasının yeterli olmadığı anlaşılmalıdır. Diplomasi de en az askeri üstünlük kadar önemlidir. Ayrıca olması gereken de budur.

Suriye, yapılan ateşkeslerin tam olarak uygulanmadığı/uygulanamadığı, uluslararası aktörlerin etkisiyle kördüğüm haline gelen bir kaostan yaşandığı ve bu nedenle dünya gündemine oturmuş bir ülke konumundadır. Bölgedeki genel

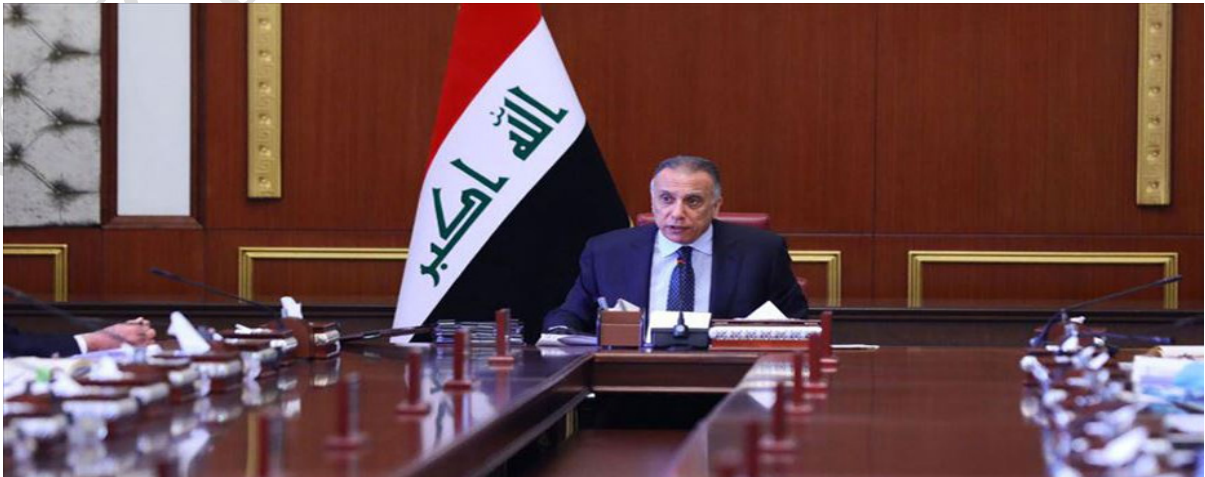
durum göz önüne alındığında diplomasi ayağına verilmesi gereken önem her geçen gün artmaktadır.

Bölgedeki toplam TSK gücü kaynaklara göre 10 bini geçti. HTŞ ve sempatizanlarının TSK unsurlarına yönelik protesto, provokasyon ve hatta saldırıları gerçekleşti. Zaman zaman hem HTŞ terör örgütü hem de Esad yönetimi tarafından ateşkes ihlal edildi. Esad, koronavirüs nedeniyle Meclis seçimlerini Temmuz'a erteledi. PYD/YPG terör örgütü, başta ABD olmak üzere körfez ve Avrupa ülkelerinin de desteğiyle Suriye'nin kuzeydoğusunda yapılanmak için diğer etnik unsurların liderleriyle görüşmelerine hız verdi.

2.2. Irak

Irak Meclisi, Ulusal İstihbarat Dairesi Başkanı Mustafa el-Kazimi'nin kurduğu hükümet kabinesi için güvenoyu verdi. Yeni hükümetin 15 bakanı güvenoyu alırken, 5 bakan alamadı, 2 bakanlığın oylaması ise ertelendi. Başbakan Kazimi ve güvenoyu alan 15 bakan, mecliste yemin ederek görevlerine başladı. Parlamantonun Mustafa Kazimi'ye güvenoyu vermesinin üzerinden yaklaşık 72 saat geçerken, bu ülkenin bazı kentleri ve vilayetlerinde dün akşam saatlerinden itibaren protesto eylemleri başladı. "Türkiye ile tüm alanlardaki ilişkileri geliştirmek istiyoruz" diyen Kazimi, Türkiye ile ekonomi ve terörle mücadele alanındaki işbirliğinin önemine de vurgu yaptı. Büyükelçi Yıldız da güvenoyu alması nedeniyle Kazimi'yi tebrik etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan Irak'ın yeni Başbakanı olmasından dolayı el-Kazimi'yi ikili telefon görüşmesi vasıtasıyla tebrik etti.

Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Bakanı Anne-Marie Trevelyan tarafından yapılan açıklamada, ülkesinin Irak halkı ve Başbakanı Mustafa el-Kazimi'ye destek vermek konusunda kararlı olduklarını belirterek, "Ülkede savaştan zarar gören ve göçmenler gibi zayıf kesimlere desteğimiz sürecektir."

Mustafa el-Kazmi'ye tebrik mesajı gönderen Almanya Başbakanı Angela Merkel'in el-Kazimi'ye destek olmaya hazır olduğunu vurguladığı bildirildi. Beyaz Saray Sözcü Yardımcısı Judd Deere yaptığı açıklamada, ABD Başkanı Trump'ın el-Kazimi'den Irak halkının arzuladığı reformları ve erken seçime gidilmesi isteklerini yerine getirmeye davet ettiğini söyledi.

Irak'ın yeni Başbakanı Mustafa Kazimi, Irak topraklarının -bilhassa Irak'ın kuzeyindeki federasyon- başka ülkelere saldırı üssüne dönüşmesine asla müsaade etmeyeceklerini belirterek ABD'ye tepki gösterdi. Irak Nuceba Hareketi Genel Sekreter Yardımcısı ve Sözcüsü Nasr Şimri, Amerika'ya karşı direnişe vurgu yaptı. Şimri, bu önemli zafer, Irak direnişinin işgalcilere karşı direnişinin sonucu olduğunu, nihai zafer ise çok yakın olduğunu, o güne kadar da direnişten el çekmeyeceklerini vurguladı. Irak parlamentosu milli güvenlik ve savunma komisyonu üyesi Casım Cebbare, bir süredir kimliği belirsiz bazı askeri helikopterler ve uçaklar IŞİD'in bulunduğu bölgelere iniş yaptığı rapor edildiğini açıkladı. Cebbare, ancak söz konusu uçakların ve helikopterlerin IŞİD teröristlerinin bulunduğu bölgelere iniş yaptığı anlaşıldığını, bu gelişme Amerika başta olmak üzere Batılı ülkelerin 2014 yılında IŞİD terör örgütüne havadan silah ve mühimmat desteğini hatırlattığını, şimdi de kimin bu teröristlere silah ulaştırdığı belirlenmesi gerektiğini vurguladı. Irak'ın Bedir Hareketi Genel Sekreteri Hadi Ameri, Bağdat'ta eşcinsellerin bayrağını göndere çeken AB, Kanada ve Britanya büyükelçilerinin ihraç edilmesini istedi.

Covid-19 sürecinde IŞİD, özellikle Irak'taki kuzey ve batıdaki bölgelerde güvenlik güçlerine karşı etkisini ve terör eylemlerini artırdı. IŞİD, Irak'ta onlarca dönüm tarım arazisini ve devlet tesisini kullanılamaz hale getirdi. Diğer yandan Irak, başbakan seviyesinden ABD'nin varlığını istemediğine yönelik söylemlerini sıklaştırdı. Irak'ta ordunun ve Haşdi Şabi'nin IŞİD'e karşı sırasıyla "Ramazan-2" ve "Cezire Aslanları" operasyonlarını başlatması üzerine kanlı çatışmalar yaşandı. Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı Sözcüsü Tuğgeneral Tahsin el-Hafaci, güvenlik alanında İran, Suriye ve Rusya ile yakın koordinasyonun devam ettiğini söyledi.

Irak İstihbarat Servisi, IŞİD'in kurucu elebaşı Ebubekir Bağdadi'nin varisi olarak örgütün elebaşılığı için en muhtemel aday olarak görülen Abdulnasır Kardaş'ı yakaladıklarını duyurdu. Irak terörizmle mücadele birliği Salı günü yaptığı açıklamada Irak dışında ve Suriye'de terör eylemleri görevlisi Mutaz Numan Abd Nayef Necm Elceburi'nin Amerika'nın başını çektiği koalisyon güçlerinin Suriye'nin Deyrizor bölgesinde yaptığı saldırıda helak edildiğini ilan etti. Irak'ın Anbar eyaleti kurtuluş konseyi Başkanı Hamid Elhayes, Amerika yönetimi IŞİD terör örgütünden Bağdat yönetimine Irak'taki askerlerinin çekilmemesi yönünde baskı uygulama

aracı olarak yararlandığını vurguladı. Elhayes, Bağdat yönetimi Amerikalı askerlerin Irak'tan çekilmesini istedikten sonra IŞİD terör örgütü Irak'ta faaliyetlerine yeniden başladığını, bu gelişme açıkça IŞİD saldırılarının perde arkasında Amerika devleti bulunduğunu gösterdiğini iddia etti.

2.3. İran

ABD, İran'a yönelik silah ambargosu kararını uzattı. Fakat gerçekleşen mahkum takası, ilişkileri kısa vadede de olsa olumlu yönde götürebilir. İran İslam Cumhuriyeti Devrim Muhafızları Kudüs Gücü komutanı Tuğgeneral İsmail Kaani, Kandil'deki terör örgütü PKK merkezini ziyaret etti. Kaani'nin Cemil Bayık başkanlığındaki 17 üyeli bir PKK heyeti ile yaptığı görüşme Lefci köyünde yapıldı. Kuzey Irak'ın bölgesel denklemlerdeki stratejik önemi nedeniyle, Kudüs Gücü tarafından her zaman dikkate alınmıştır.

Kuzey Irak yetkilileri tarafından, Irak'ta federal sistemin çöktüğünü ve konfederalizme geçiş yapılması gerektiği söylenmektedir. Federal hükümet ile Kuzey Irak bölgesel yönetimi arasındaki ülkenin siyasi, bölgesel, ekonomik, dış ve askeri politikada nasıl örgütleneceği konusundaki farklılıklar, Irak'taki federalizmin perspektifini ve geleceğini ve karşılaştığı sorunları göstermektedir. Kuşkusuz, komşu ülkeler bu meselelerden ve federal hükümet ile Irak bölgeleri arasındaki iç anlaşmazlıklardan etkilenmektedir. Merkezi hükümetin anayasanın uygulanmasındaki zayıflığı ve Kuzey Irak bölgesinin Irak'tan ayrılma konusundaki bağımsızlık yanlısı ve devlet odaklı yaklaşımı mevcut gerilimleri ve farklılıkları doğrudan etkileyen konular arasındadır. Nihayet, Irak'ın kuzeyindeki konfederasyon talepleri, Irak'ın bölünme ve dağılması için bir geçiş aşaması olarak düşünülebilir.

İran, Türkiye ve Rusya'nın Astana Süreci garantörleri olarak Suriye'de gerginliği azaltma bölgeleri ile Anayasa Komitesi'ni oluşturduklarına değinen İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Abbas Musevi, bu üç ülkenin Suriye-Suriye görüşmelerinin güçlendirilmesi ve Suriye halkının gelecekleri hakkında karar vermesi yolunda çaba sarfettiklerini söyledi. İran İslam Cumhuriyeti, Esad'ın en güçlü bölgesel destekçisidir. İran'ın Suriye krizine müdahil olması,

İran İslam Cumhuriyeti'nin ulusal güvenliğine yönelik birtakım tehdit ve zorluklar doğurabilir. Esad rejiminin herhangi bir şekilde çökmesi, Şii müttefikinin parçalanmasına sebep olacağı gibi, İran'ın mevcut güç dengesini de zayıflatacaktır.

2.4. İsrail

İsrail başsavcısı Avihai Mendlebit dün yüksek divana yazdığı mektupta Netanyahu'nun yasal engel olmaksızın yeni kabineyi kurabileceğini belirtti. Mendlebit'in görüş bildirmesi, Benny Gantz liderliğinde Mavi Beyaz partisinin Netanyahu'nun başbakanlık görevinde kalması ve Koronavirüs salgını nedeni ile 4. Tur seçimlerin yapılmamasına dair isteği ardından gerçekleşti. Gantz, İsrail başbakanı Netanyahu ile kuracakları koalisyon hükümeti çerçevesinde İsrail Parlamento başkanlığından 13 Mayıs tarihinde istifa ettiğini bildirdi. İsrail Başbakanı Netanyahu ile Mavi-Beyaz İttifakı lideri Gantz ortaklığında kurulan koalisyon hükümeti 119 oydan 73 evet, 43 hayır oyuyla güvenoyu aldı. Tarafların anlaşmasına dönüşümlü başbakanlıkta önce Netanyahu 18 ay başbakanlık yapacak ardından Gantz'a devredecek. Bu süre içinde Benny Gantz ise İsrail'de savaş bakanlığını uhdesinde bulunduracak.

ABD ile İsrail her zaman Haşdi Şabi'nin iktidara yükselişi ve Irak'ın siyasi denklemlerinde varlığı konusunda endişe duydukları için Haşi Şabi'yi zayıflatmak ve dağıtmağa çeşitli stratejiler kullandılar. Ancak Adel Abdul Mehdi, ABD'nin saldırılarına karşı korumak için Haşdi Şabi'nin dört tugayını merkezi hükümet güçleri arasına yerleştirmek istedi.

İsrail, işgali altındaki Golan bölgesinden Suriye'nin Kuneytra bölgesine füzelerle saldırı gerçekleştirdi. İsrail'e ait helikopterler, casusluk faaliyetlerinin devamında dün Lübnan'ın hava sahasını ihlal ederek, el Arkub, Hasiba, Şeba Çiftlikleri ve Cebel Şeyh dağlık bölgeleri üzerinde uçuş yaptılar. Suriye hava savunma sistemleri, 4 Mayıs gece Saat 22:32 Halep ilinin güneydoğu kırsalında yer alan El Sfıre İlçesine yönelik İsrailli hava savunma saldırısına karşı koydu. İsrail savaş uçakları El Sfıre ilçesinde bulunan Askeri envanterini füzelerle hedef almıştı. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), İsrail savaş uçaklarının 5 Mayıs gecesi Suriye'nin Deyr-i Zor bölgesinde İran'a ait askeri noktaları hedef aldığı hava saldırısında İran güçleri ve müttefik milislerden 14 kişinin öldüğünü açıkladı. Yine aynı süreçte İsrail füze saldırıları, Şam yakınlarındaki İran yanlısı bir silah cephaneliğini imha etti ve Humus'taki İran uçakları için mühimmat ve askeri teçhizat teslim eden bir geçiş noktası olan Şeriat hava üssünün bir kısmını imha etti. İsrail Savunma Bakanı Naftali Bennett, İran kuvvetleriyle İran destekli Iraklı grupların hedef alındığı ve 14 kişinin öldürüldüğü saldırılardan saatler sonra yaptığı açıklamada, İsrail'in Suriye'deki operasyonlarının, İran'ın Suriye'den çıkarılmasına

dek devam edeceğini vurguladı. İsrail'in Yedioth Ahronot gazetesinin ABD'nin Fox News kanalına dayandırdığı haberine göre, İran'ın ABD'li hackerlar aracılığıyla İsrail'in temiz su tesislerine elektronik saldırı düzenlediği iddia edildi.

İsrailli analistler, Başbakan Binyamin Netanyahu'nun Suriye'nin sürekli bombalanmasıyla ilgili Genelkurmay Başkanı Aviv Kochavi'ye yeşil ışık verilmesi hakkındaki ifadelerinin, bu bombardımanlar için Tel Aviv'in Rusya'dan aldığı yeşil ışıkla bağlantılı olduğunu bildirdi. Aynı şekilde durumun, Moskova'nın 'İran'ın bu bölgeden geri çekilmesi ve bu bölgeye yayılması' karşılığında konumunu güçlendirmeyi garanti ettiği bir Suriye'de Rus stratejik planının bir parçası olduğu belirtildi.

Özerk Filistin yönetimi başkanı Mahmud Abbas, İsrail'in Batı Yaka'yı işgal altındaki topraklara ilhak etmesi halinde hiç bir anlaşmaya bağlı kalmayacaklarını söyledi. Arap Birliği Dışişleri Bakanları, İsrail'in Batı Şeria'nın bazı bölgelerini ilhak planını kınadı. Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Sözcüsü Peter Stano, AB'nin ilhak planlarına ilişkin daha önce çok kez açıklama yaptığını belirterek "AB'ye göre ilhak uluslararası hukuka aykırıdır ve

gerçekleşecek olursa AB gerekli adımları atmaya hazırdır." dedi. İnsan Hakları İzleme Örgütü, İsrail'in Filistin topraklarında yaşayan Araplar'a karşı ayrımcı politikalarının tırmandığını belirtti.

İsrail ordusu, Gazze'nin kuzeyindeki Beyt Hanun'da 2 ve orta kesimlerde yer alan Cuhr ed-Dik köyünde de 1 gözlem noktasını vurdu. Birleşmiş Milletler (BM) yetkilileri, yeni tip koronavirüsün (Kovid-19) neden olduğu kriz ışığında gözaltına alınan tüm Filistinli çocukların derhal serbest bırakılması çağrısında bulundu. Lübnan'daki farklı mülteci kamplarında kalan pek çok Filistinli aktivist, işgalcilerle her türlü normalleşmeyi tamamen reddettiklerini göstermek amacıyla ulusal bir girişim başlattı. Yemen: İsrail'le ilişkileri normalleştirmek, Arap dünyasının yüz karasıdır açıklaması yaptı. Bahreyn hükümeti, İsrail ile

ilişkilerin normalleşmesi ile mücadele için 9 Mayıs'ta "Demokratik Gençlik" çabası ve Bahreyn cemiyeti işbirliğiyle "İsrail ile ilişkilerin normalleşmesine direnme" adlı canlı internet programını kesti. Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığında yapılan yazılı açıklamada, "Uluslararası yasa ve anlaşmaları ihlal eden ve bölgedeki barış sürecini sürdürme şansını baltalayan tek taraflı adımları kınıyoruz." ifadesi kullanıldı. Rusya Dışişleri Bakanlığı, İsrail'in Batı Şeria'yı ilhak planını eleştirerek, bu tür yayılmacı eylemlerin Filistin'de tehlikeli bir şiddet sarmalına neden olabileceğini, bölgede ise durumu istikrarsızlaştırabileceğini bildirdi.

Öte yandan İsrail önümüzdeki aylarda Dubai'de büyükelçilik açma konusunda BAE yönetimi ile anlaştığını belirtti. İsrail'e giden ABD Dışişleri Bakanı Pompeo, Batı Şeria'nın yüzde 30'unun ilhakını öngören plana bağlılıklarını dile getirdi. Netanyahu ise ABD'ye İran'a karşı tutumu nedeniyle teşekkür etti. Filistin Özerk Yönetiminin lideri Mahmud Abbas, Filistinlilerin ABD ve ırkçı İsrail'le varılan tüm anlaşmalardan çekildiğini duyurdu.

İsrail Yunanistan'a sınırlarını koruması için insansız hava araçlarını (İHA) kiralayacak bir askeri anlaşma imzaladı. Anlaşmaya göre İsrail iki adet Heron'u üç yıllığına Yunanistan ordusuna veriyor ve sürenin sonunda Heron'lar Yunanistan ordusunun envanterine katılıyor.

7 Mayıs'ta, İsrail devleti resmi Twitter hesabından paylaşılan bir iletide, "Türkiye ile diplomatik ilişkilerimizle gurur duyuyoruz. Bağlarımızın gelecekte daha da güçlenmesini umuyoruz. Bütün Türk takipçilerimize sevgilerimizi gönderiyoruz" mesajı yer aldı. Öte yandan, İsrail'in, Türkiye ve Libya arasında Kasım 2019'da imzalanan deniz yetki alanları sınırlandırması muhtırasının bir benzeri olan anlaşmayı yakında Türkiye ile imzalayabileceği iddia edildi.

Son günlerde İran Meclisi'nde onaylanan 16 maddelik tasarıda, İran hükümetinin Filistin halkına tam destek verme zorunluluğu ve İsrail'e bağlı yazılım platformlarının İran siber coğrafyasında faaliyet göstermesinin yasak olduğu gibi konular yer alıyor.

ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'ya, Çin'in İsrail ekonomisine 'nüfuz etmesinden' ve iki ülke arasındaki iş birliğinden rahatsız olduklarını ifade etti. İsrail Dışişleri Bakanlığı, Çin'in İsrail Büyükelçisi Du Wei'nin Tel Aviv'in kuzeyinde yer alan Herzliya şehrindeki evinde ölü bulunduğunu açıkladı.

İsrail Sağlık Bakanı covid-19 sürecinde yoğun eleştirilere maruz kalarak istifa etti.

2.5. Körfez

Suudi Arabistan-Yemen arasındaki savaş bu ay da devam etti. Husilerin bu senenin başından beri elde ettiği ilerlemeyi durduramayan Suudi Arabistan, hava kuvvetleri unsurlarını kullanma konusuna yoğunlaştı.

3. AFRİKA:

3.1. Libya

Serrac hükümeti, Türk SİHalarının da yardımıyla Batı Trablus ve çevresinde üstünlüğü elde ederek Hafter milislerini püskürttü. Kritik el-Watiya askeri hava üssü ele geçirildi ve Hafter'in elindeki Rus yapımı Pantsir S1ler imha edildi.

Libya ordusunun yürüttüğü Öfke Volkanı Operasyonu kapsamında Ordu birlikleri, son olarak 25 Mayıs'ta başkentin güneyinde aralarında Hamza, Yermuk, Es-Savarih askeri kamplarının da yer aldığı geniş bir bölgeyi milislerden arındırmıştı.

Başkentin güneyindeki bazı noktalardan geri çekilen Hafter milislerinin, yerleşim bölgelerindeki konut ve yollara çok sayıda patlayıcı tuzakladığı ortaya çıkmıştı.

Libya Başbakanı Fayiz es-Serrac ve İtalya Başbakanı Giuseppe Conte, Libya'daki krize siyasi çözüm arayışları, Avrupa Birliği'nin Libya'ya yönelik silah ambargosunun denetlemek için düzenlediği İrini operasyonu gibi konuları ele aldıkları bir görüşme yaptı.

4. RUSYA :

Geçtiğimiz bir ay içerisinde Rusya'da önemli olan gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz, Rusya Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Mariya Zaharova, ABD'nin Almanya'daki nükleer silahlarının Polonya'ya konuşlandırılabilceği yönündeki açıklamaların Rusya ve NATO arasındaki ilişkileri gerdiğini belirtti. Bununla beraber, Halife Hafter liderliğindeki Libya Ulusal Ordusu'nun Trablus'un güneyindeki tüm cephelerden 2-3 kilometre geri çekilmesini değerlendiren Rusya Dışışleri Bakanlığı'ndan bir kaynak, Moskova'nın Libya'da akan kanı durduracak her türlü inisiyatifini desteklediğini belirtti.

Rusya'nın Şam Büyükelçisi Aleksandr Yefimov, Rusya ile Suriye arasında görüş ayrılıkları olduğuna dair haberlerin gerçeği yansıtmadığını söyledi. Büyükelçi, "Rusya-Suriye ilişkilerinde görüş ayrılıkları olduğuna dair söylenti ve imaların dayanağı yok" dedi. Aynı

zamanda önemli gelişmelerden biri de Rusya Dışışleri Bakan Yardımcısı Aleksandr Gruşko, Moskova'nın Açık Semalar Anlaşması'nın tüm maddelerine anlaşma yürürlükte kaldığı sürece uyacağını belirtti. Rusya'nın tutumunu anlatan Gruşko, Moskova'nın anlaşmadan çekilme niyetinde olmadığını ifade etti.

Sıradaki önemli gelişme, Rusya Devlet Başkanı Putin, Rusya'nın Şam Büyükelçisi Aleksandr Yefimov'u Suriye ile ilişkilerin geliştirilmesi için özel temsilcisi olarak atadı. Belgede, "Rusya Federasyonu'nun Olağanüstü ve Tam Yetkili Şam Büyükelçisi Yefimov Aleksandr Vladimiroviç'in Rusya Federasyonu Devlet Başkanı'nın Suriye Arap Cumhuriyeti ile ilişkilerin geliştirilmesi özel temsilcisi olarak atanması" ifadeleri yer aldı. Bununla beraber, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Moskova'ya Suriye'de ek tesisler ve deniz havzası sağlanması için Savunma ve Dışışleri Bakanlıklarına Şam yönetimiyle müzakere yapma talimatı verdi.

Rus basınına göre, Doğu Akdeniz'deki Türk ve İsrail hava kuvvetlerini kontrol eden büyük bir Rus radarı (REZONANS-NE) çalıştırılmaya başlatılacak. Böylece Suriye-Lübnan sınırı boyunca dağlık alanların ve tepelerin arkasına gizlenmiş İsrail F-35 uçağı ve her türlü Türk uçağı Mısır pilotlarının ekranlarında açıkça gösterilecek.

5. AVRUPA

Mayıs ayı boyunca Avrupa'da Covid-19 salgınına bağlı vaka ve ölüm sayıları git gide azalmaya başladı. Öte yandan AB ekonomileri bu yılın ilk üç ayında %3,5 oranında daraldı. Ekonomik faaliyetlerin başlamasıyla ilgili planlamalar yapıldı, kısıtlamalar gevşetildi. Türkiye pek çok ülkeye tıbbi yardım gönderdi.

Türkiye-Yunanistan arasında sınır kapısına biriken sığınmacılardan ötürü gerginlikler yaşandı. Yunanistan-Türkiye arasında adalar ve Doğu Akdeniz meselesi de gerginliğini korudu. Doğu Akdeniz ve Kıbrıs meselesinde Fransa, Mısır ve İsrail, Yunanistan'ın yanında yer alıyor.

Gayrimeşru milis güçler lideri Hafter'i destekleyen Yunanistan, Libya'ya ortak hava operasyonu için AB'den yardım talep etti. Öte yandan NATO, Libya konusunda meşru hükümet Serrac'dan yana konum alacağını belirtti. Öte yandan İtalya, Mayıs ayı içerisinde Libya Başbakanı Serrac ile silah ambargosunun denetlenmesine ilişkin görüşmeler yaptı.

Brexit sonrası İngiltere, başta ABD olmak üzere serbest ticaret anlaşmaları imzalamaya başladı. Öte yandan gümrük ve serbest dolaşım gibi meselelerden İngiltere ve AB arasında birtakım krizler yaşandı.

6. ABD:

Covid-19 ile körüklenen Çin-ABD gerginliği Mayıs ayında çıkan, ABD, Britanya, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın oluşturduğu istihbarat ittifakı namı diğer 'Beş Göz/FVEY' ün koronavirüsle ilgili Çin'i suçladığı ortak raporla körüklendi. Raporda Pekin'in koronavirüs hakkında internet üstünden herhangi bir bilgiye erişilememesi için Çin arama motorlarını Aralık 2019'da sansürlemeye başladığı ve Aralık ayının ilk günlerinden beri virüsün insandan insana bulaşabildiğini bildiği halde, bu şekilde bulaşarak yayılabileceğini 20 Ocak'a kadar reddetmeyi sürdürdüğünü belirtildi.

Associated Press haber ajansının ele geçirdiği 1 Mayıs tarihli dört sayfalık ABD İç Güvenlik Bakanlığı istihbarat raporuna göre de Çinli liderler, Ocak ayının başında salgının ciddiyetini kasten sakladı. 1 Mayıs tarihli bu rapora göreysen Çin'in koronavirüsün ne kadar ciddi olduğunu gizlerken tıbbi malzeme

ihracatını azalttığı, ithalatını ise arttırdığı belirtildi. ABD- Çin gerginliği Amerika Birleşik

Devletleri Federal Soruşturma Bürosu (FBI) İç Güvenlik Bakanlığı'nın Çinli hackerların yeni tip koronavirüs aşısı ve tedavisine ilişkin ABD'de yürütülen araştırmaya ait bilgileri çalmaya çalıştığı gerekçesiyle Çin'e uyarı göndermeye hazırlandığı bilgisiyle devam etti. New York Times'ın bildirdiği habere göre, Çin'in yasadışı yollarla tedavi ve testler hakkında bilgi ve fikri mülkiyet haklarını çalmayı hedeflediği ve Pentagon'a bağlı Siber Komutanlık ve Ulusal Güvenlik Ajansı da dahil olmak üzere ABD kurumları tarafından resmi olarak onaylanmış bir siber savaşta karşı saldırının başlangıcı olabileceği belirtildi. 21 Mayıs'ta Beyaz Saray tarafından kongreye Pentagon'un "ABD'nin Çin'e Yönelik Stratejik Yaklaşımı" başlıklı ve Çin'i ABD'nin milli güvenlik çıkarlarına ve Amerikan değerlerine yönelik bir tehdit olarak nitelendirilen raporu sunuldu. 16 sayfalık resmi raporda ABD'nin rakiplerinin küresel propaganda araçlarını kullanarak "demokrasi" ve "Batılı değerleri" itibarsızlaştırmaya çalıştığını vurgu yapıldı.

3 Mayıs Pazar günü Venezuela'ya deniz yolu ile sızma girişimi gerçekleşti. Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro Caracas'ın kuzeyindeki La Guaira limanında gerçekleşen başarısız müdahaleyle ilgili Amerikan özel güvenlik şirketi Silvercorp CEO'su Jordan Goudreau ile muhalefet lideri Juan Guaido'yu suçladı ve ikili arasında kendisini öldürme amaçlı gizli bir anlaşma yapıldığını belirtti. Müdahaleye dahil olan üç eski Yeşil Berelinin ABD ordusundaki geçmiş hizmetlerine dair bilgiler yayınlandı. Maduro, sızma girişiminin ABD Başkanı'nın emrettiği gizli bir operasyon olduğunu iddia etti ve Trump'ın talimatıyla Beyaz Saray'da ABD merkezli özel güvenlik şirketi Silvercorp'un CEO'su Jordan Goudreau ve Juan Guaido'nun buluştuğunu savundu. ABD Başkanı Trump ise darbe girişiminde rol aldıkları iddialarını yalanladı.

ABD Başkanı Donald Trump 11 Mayıs'ta Beyaz Saray'da yaptığı açıklamada, ABD'nin Suriye de dahil olmak üzere bazı bölgelerdeki askerlerini geri çektiğini belirtirken bu zamana kadar Türkiye ve Suriye arasındaki sınırı koruduklarını ekledi. 14 Mayıs tarihinde, ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi ve DEAŞ ile Mücadele Koalisyonu Temsilcisi Jeffrey, ABD'nin Suriye'de askeri varlığını devam ettireceğini, ABD'nin Suriye'deki politikasının bölgedeki düşmanlarına baskı uygulamak olduğunu ve bu savaşı Ruslar için çıkmaz haline getirme amacıyla olduklarını belirtti.

13 Mayıs'ta ABD Hükümeti, Hesap Verebilirlik Ofisi'nin (GAO) hazırladığı 68 sayfalık F-35 tedarik raporunda F-35 programının program tutarlı, yüksek kaliteli ürünler sağlamayı amaçlayan standartları karşılamıyor ve sahadaki uçaklar güvenilirlik hedeflerini karşılamadığı belirtilirken Türkiye'nin programdan çıkarılmasının söz konusu riskleri daha da artıracasına

yönelik değerlendirmelere yer verildi. Daha sonra 17 Mayıs tarihinde, F-35 Lightning II'nin gövde bileşenlerini üreten Turkish Aerospace Industries'in (TAI) yerine Amerikan Northrop Grumman şirketinin geçebileceği ileri sürüldü. Defense News'un haberinde "TAI'nin yerine geçebilecek farklı bir tedarikçi bulununcaya kadar Northrop'un söz konusu bileşenin üretimini üstlenmesi kuvvetle muhtemel" açıklamasına yer verildi.

ABD Dışişleri Bakanı Pompeo, koronavirüs krizinin ortasında İsrail'e yaptığı ziyarette, Batı Şeria'nın yüzde 30'unun ilhakını öngören plana bağlılıklarını dile getirdi. Trump 14 Mayıs'da Fox Business'e verdiği demeçte koronavirüs salgınıyla ilgili Çin'le ilgili birçok adım atılabileceğini ve Çinle tüm ilişkinin de kesilebileceğini, bunun da ülkesi için 500 milyar dolar tasarrufla sonuçlanacağını belirtti.

İran ve ABD arasında yaşanan Venezuela'ya petrol sevkiyatı gerginliği Amerika'nın Venezuela'ya petrol taşıyan İran tankerlerini tehdit ettiğini iddiasıyla devam ederken uyguladığı yaptırımlar ile İran'ın petrol satışı yapmasına izin vermeyen Amerika, Venezuela'da Maduro yönetimine uyguladığı ambargolar nedeniyle bu ülkeye petrol satışı yapılmaması konusunda da baskı uygulamaya devam etti. İlerleyen günlerde İran devlet televizyonu, 'Fortune', 'Forest', 'Faxon', 'Petunia' ve 'Clavel' isimli toplamda 1 milyon 53 bin varil akaryakıt taşıyan beş petrol tankerinin Venezuela'ya doğru yola çıktığını açıkladı ve tankerler Venezuela kara sularına giriş yaptılar.

21 Mayıs tarihinde ABD yönetimi, Rusya'yı 'Açık Semalar Anlaşması'nın (ASA) şartlarını ve içeriğini sürekli ihlal etmekle' suçlayarak 35 üyeli örgütten çekileceğini duyurdu. Türkiye'nin de taraf ülkeler arasında yer aldığı söz konusu anlaşma, taraf ülkelere birbirlerinin toprakları üzerinde havadan silahsız gözlem uçuş imkânı sağlıyor.

15 Mayıs'ta Senato'da onaylanan, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Uygur Türkleri'ne yönelik baskı politikalarından dolayı Çinli yetkililere yaptırım uygulanmasını öngören yasa tasarısı 27 Mayıs'ta Temsilciler Meclisinde de oy çokluğu ile kabul edildi.

ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo yaptığı açıklama ile Barack Obama döneminde yapılan anlaşma kapsamında İran'a uygulanan yaptırımlar yönelik sağlanan muafiyetlerin kalan kısmını da sonlandırdığını belirtmiş oldu ve Ortak Kapsamlı Eylem Planı (OKEP) ile ilişkili projelerde uygulanan yaptırım muafiyetlerini 60 gün içinde yürürlüğe girecek şekilde sonlandırdığını bildirdi.

Amerika ile Taliban arasında yapılan anlaşma ile Afganistan'da sayıca azaltılmaları öngörülen ABD askerlerinin koronavirüs salgını nedeniyle, belirlenen takvimin dışında hareket ettiği belirlendi ve Afganistan'daki yaklaşık 13 bin ABD askerinin Temmuz ayının

ortasında 8.600'e düşürülmesi ve mayıs 2021'de tamamının ülkeden çekilmesi planlanırken Mayıs ayının son haftasında asker sayısının 8.600'e indiği bildirildi.

Elon Musk'ın kurmuş olduğu SpaceX'in geliştirdiği uzay aracı Dragon'un Falcon 9 roketi 30 Mayıs Cumartesi günü Florida'daki Kennedy Uzay Üssü'nden uzaya fırlatıldı. İki Amerikalı astronotla fırlatılan Crew Dragon Kapsülü 19 saatlik bir yolculuğun ardından Uluslararası Uzay Üssü'ne ulaştı. ABD'de 9 yıl sonra uzaya ilk kez astronot gönderilmiş oldu.

25 Mayıs tarihinde Amerika'nın Minneapolis şehrinde George Floyd adlı bir siyahın 20 Dolar değerinde sahte banknot kullandığı iddiasıyla polis tarafından gözaltına alınırken 8 dakika boyunca diziyle boğazına baskı yapılarak nefessiz bırakılmasıyla hayatını kaybetmesi üzerine başlayan protestolar ülke geneline yayıldı. Protestoların bazı bölgelerden yağmalama ve şiddet olaylarına dönüşmesi üzerine artan olaylarda Detroit kentindeki gösteriler sırasında bir kişinin hayatını kaybettiği bildirildi. Gösterilerin başkent Washington'a sıçramasıyla Beyaz Saray tecrit altına alındı ve Washington dahil birçok eyalette belirli saatlerde sokağa çıkma yasağı uygulandı. Minneapolis kentinde polisin protestolarla mücadelede yetersiz kalması sebebiyle acil durum ilan edilen eyalette Vali Ulusal Muhafızları harekete geçirdiğini söyledi ve askerler kent çevresinde konuşlanmaya ve yangınların söndürülmesine yardımcı olmaya başladı. Ulusal Muhafızların varlığı ülke geneline yayılırken valiler ve Trump arasında gerginlikler devam etti.

Mayıs ayı sonunda ABD'de koronavirüs kaynaklı ölümler 100 bini aşarken vaka sayısı da 2 milyona yaklaştı. Mayıs ayının başlamasıyla bazı eyaletlerde kısıtlamalar azalırken ekonominin rahatlaması öngörüldü.

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'nun dış operasyonlara ilişkin olarak Kongre'ye yıllık sunduğu raporuna göre Amerikan ordusunun 2019 yılında Irak, Suriye, Afganistan ve Somali'deki operasyonlarında 130 sivilin ölümüne, 91 sivilin de yaralanmasına neden oldu.

7. ASYA VE UZAKDOĞU :

7.1. UZAKDOĞU

Mayıs ayının başından itibaren, koronavirüs salgınında birçok ülkede sosyal mesafe ve karantina önlemleri hafifletilirken, Asya'da ikinci dalga endişesi yaşanıyor. Salgının büyük ölçüde kontrol altına alındığı Güney Kore'nin başkenti Seul'de yeni vakalar ortaya çıkarken, Çin'de Rusya ve Kuzey Kore'yle sınır komşusu olan Jilin eyaletindeki Şulan kenti, 11 yeni vakanın ortaya çıkması üzerine karantinaya alındı.

Çin

Çin, Wuhan kentinde ortaya çıkıp tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19'a ilişkin veri saklamakla ve gerekli tedbirleri almayarak salgını yaymakla suçlanıyor. Özellikle geçtiğimiz Mayıs ayı boyunca bu konu ABD ve Çin arasında gerilime neden olmuş durumda. Çin Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Uluslararası İlişkiler Enstitüsü tarafından hazırlanıp yönetimine sunulan bir raporda ABD'nin Pekin karşıtlığı propaganda yaptığı belirtildi. Fakat Çin Dışişleri Bakanlığı, bu raporla ilgili bilgileri olmadığını ifade etti. Çin yönetimi, ABD'nin bu tavrına yanıt olarak ileride kendisini dolardan bağımsız kılabilen yeni elektronik para birimini test etmeye başladığını duyurdu.

Öte yandan BM ve DSÖ Çin'de salgının kaynağını araştırma istekleri gündeme geldi. Çin'in BM Temsilcisi ise Covid-19'a karşı "nihai zaferi" elde etmeden önce, virüsün kaynağının araştırılması için uluslararası uzmanları ülkeye davet etmeyeceğini belirtti. Avustralya ise bu araştırmaya destek veren ülkelerden biri oldu. Çin, Avustralya'ya tepki gösterirken, iki ülke arasında karşılıklı atışma yaşandı. Avustralya, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) en üst karar alma organı olan Dünya Sağlık Asamblesi'nin (WHA) video konferans yoluyla düzenlenen 73. toplantısında Çin'de ortaya çıkan koronavirüs salgının kökenine dair soruşturma çağrısında bulunmuş, 116 ülke tarafından destek almıştı. Çin'in Canberra Büyükelçiliği tarafından yapılan açıklamada, Avustralya'nın koronavirüs soruşturması için uluslararası destek aldığını iddia etmesinin bir şakadan başka bir şey olamayacağı ifade edildi.

Çin’de bir yandan koronavirüsle mücadele ediliyor iken; diğer yandan Hindistan ile arasındaki Sikkim Eyaletinde devriye gezen Çin ve Hintli askerler arasında kısa süreli arbede yaşandı. Ay başında yaklaşık 150 askerin sınırda yumruklaştığı olaydan 10 gün sonra iki ülke bir kez daha karşı karşıya geldi. Yeni Delhi, Çin ordusuna mensup askerlerin sınır hattı boyunca devriye gezen Hint askerlerini durdurduğunu açıkladı. Cephe hattında istikrar çağrısında bulunan Hindistan, söz konusu duruma sert tepki gösterdi. Son olarak Çin’le Hindistan arasında tırmanan gerginlik, iki ülkenin bölgeye binlerce asker sevk etmesi ve tahkimat yapmasıyla yeni bir boyuta taşındı. İki ülke askerleri arasında 5 ve 9 Mayıs tarihlerinde Pangong Gölü ve Kuzey Sikkim’de yaşanan ve iki taraftan 100 kadar askerin yaralandığı olayların ardından Çin’in tartışmalı Ladakh sınır bölgesindeki hassas noktalara binlerce asker gönderip çadırlar kurduğu ve buradaki bir askeri üssünü genişletmeye başladığı öne sürüldü.

7.2. Orta Asya

Afganistan

Taliban, Afganistan’da ABD ile varılan anlaşmadan sonra saldırılarını yüzde 70 artırdı. Mayıs ayı boyunca çok sayıda saldırı oldu ve bu saldırılarda çok sayıda insan hayatını kaybetti. Bu saldırıların ardından Afganistan Cumhurbaşkanı Eşref Gani, güvenlik güçlerine, Taliban ve diğer terör gruplarına yönelik ‘operasyonları başlatma’ emri verdi. Gani, televizyonda yaptığı konuşmasında, “Tüm güvenlik güçlerine, savunma pozisyonunu sonlandırmalarını ve saldırı pozisyonuna geçerek, düşmana karşı operasyonları başlatmalarını emrediyorum” dedi. Mayıs ayı boyunca Taliban tarafından gerçekleştirilen 10’a yakın saldırıda yaklaşık 80 kişi hayatını kaybetti.

Öte yandan Afganistan, İran’ı onlarca göçmeni sınırda öldürmekle suçladı. Afgan yetkililer, İran Sınır Muhafızları’nın İran’a girmeye çalışan onlarca göçmeni boğarak öldürdüğünü ifade ettiler.. Kabil yönetimi olay hakkında soruşturma başlatılacağını duyururken Taliban da olaya karışanların cezalandırılmasını istedi. Afganistan Cumhurbaşkanlığı tarafından olayı soruşturmakla görevlendirilen komitenin başında bulunan Muhammed Hamit Tahmasi, olayın neden ve nasıl meydana geldiğini ortaya çıkarmak için Herat bölgesinde çalışmalara başladıklarını söyledi. Söz konusu işbirliğini İranlı yetkililer de teyit etti.

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri

Mayıs ayının sonunda Orta Asya Cumhuriyetlerinde gerçekleşen gelişmelerin başında Kırgız-Özbek sınırında olan gerginliktir. Kırgızistan-Özbekistan sınırında her iki taraftan köylüler arasında çıkan taşlı sopalı kavga sonrasında güvenlik önlemleri artırıldı. Kırgızistan Başbakanlık Basın Merkezinden yapılan açıklamaya göre, Kırgızistan geçici Başbakanı Kubatbek Boronov, Özbekistan Başbakan Abdulla Aripov ile dün akşam sınır köyleri arasında yaşanan gerginliği görüştü. Tarafların, Kırgız-Özbek sınırında yaşanan olaylardan üzüntülerini dile getirerek her iki tarafta güvenlik önlemlerinin artırılmasını kararlaştırdıkları aktarıldı. Kırgızistan'ın Batken bölgesine bağlı Kadamjay İlçesi Çeçme köyü ile Kırgızistan sınırları içerisinde Özbekistan'a ait Soh ilçesine bağlı Çaşma köyü sakinleri arasında dün akşam arazi anlaşmazlığı nedeniyle taşlı ve sopalı kavga yaşandı. Özbekistan ile Kırgızistan arasındaki 1379 kilometrelik ortak sınırın yaklaşık 100 kilometresi konusunda taraflar arasında anlaşmazlık bulunuyor.

Bununla beraber Orta Asya ülkelerinde COVID-19 salgınını kısaca şu verilerle özetlenir. Kazakistan Sağlık Bakanlığının verilerine göre, COVID-19'u atlatanların sayısı 232 artarak 7 bin 135'e, ölenlerin sayısı 1 artarak 53'e çıktı. Ülkede hastalık belirtileri bulunmayan COVID-19 vakaları dün itibarıyla genel vaka sayısından ayrı tutulmaya başlandı. Özbekistan Sağlık Bakanlığından yapılan açıklamada, vaka sayısının 121 artışla 4 bin 302'ye, sağlığına kavuşanların sayısının ise 62 artarak 3 bin 330'a çıktığı bildirildi. Tacikistan Sağlık ve Sosyal Koruma Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, son 24 saatte Kovid-19 vaka sayısı 76 artarak 4 bin 529'a, iyileşenlerin sayısı ise 90 artarak 2 bin 673'e çıktı. Virüs tespit edilen 1808 kişinin tedavisi sürerken, 1200 kişi de gözetim altında tutuluyor. İlk vakanın 29 Nisan'da açıklandığı Tacikistan'da, şimdiye kadar virüs kaynaklı 48 ölüm yaşandı. Kırgızistan'da yeni tip koronavirüs (Kovid-19) vaka sayısı son 24 saatte 33 artarak 2 bin 7'ye yükselirken toplam iyileşenlerin sayısı 1425 oldu. Türkmenistan hükümeti tarafından yapılan açıklamada, yakın gelecekte yapılacak olan DTÖ Genel Kurulu toplantısında, Türkmenistan'ın örgüte gözlemci üye olarak kabul edilmesi konusunun ele alınacağı kaydedildi.

SONUÇ

Mayıs ayı, covid-19 pandemisinin bıraktığı hasarların dünyanın pek çok bölgesinde sönümlenmeye başladığı, fakat ABD içerisinde zirveye ulaştığı bir ay oldu. Ülkeler, pandemi sürecine yönelik aldıkları önlem, tedbir ve kısıtlamaları kademe kademe kaldırma ve

yumuşatma sürecine girmeye başladı. Pandemiye sebep olan covid-19 virüsüne yönelik kesin bir tedavi veya aşı henüz bulunamadı. Bu nedenden ötürü bilim insanları, yaz ayları sonunda havanın tekrardan soğuması ve tedbirlerin kaldırılmasından ötürü virüsün tamamen yok olmayacağı fikrinden yola çıkarak küresel çapta yeniden oluşabilecek covid-19 pandemileri hususunda uyarılarda bulunuyor.

Ayrıca Mayıs ayı, Türkiye'nin yakın çevresinde bulunan alanlarda daha önceden var olan veya yeni oluşmuş krizlere de sahne oldu. Suriye'nin kuzeybatı bölgesinde bulunan ve Hatay ilimize komşu olan İdlib, krizlerin ana odağı konumunda oldu. Kritik öneme sahip M4 karayolu üzerinde çatışmasızlığı temin ve kontrol etme amacıyla Moskova mutabakatı kapsamında gerçekleştirilen Türk-Rus askeri devriyeleri Mayıs ayı boyunca birden fazla kez sorunla karşılaştı. Bu faaliyetler kapsamında yaşanan sorunlar sonucunda TSK personelinden de şehit ve yaralılar verildi. Bilhassa İdlib kentinde yoğun biçimde konsolide olmuş Heyet Tahrir el-Şam terör örgütü ve fraksiyonları, sempatizanlarıyla birlikte TSK personeline yönelik provokasyon ve saldırılarda bulundu. Öte yandan çatışmasızlık varsayımına rağmen Esad rejimi ve İdlib'teki silahlı gruplar arasında yer yer kanlı çatışmalar yaşandı. Fakat geniş çapta bir Esad hücumu Mayıs ayı içerisinde yaşanmadı. Fakat Haziran ayı içerisinde bilhassa İdlib'in güney bölgesinden ve kısmen Halep'in batısından Esad rejimi, İran, Irak ve Lübnan kaynaklı Şii milisleri geniş çaplı bir saldırı başlatabilir. Zira Moskova mutabakatı gereği M4 karayolunun güneyinde kalan alanlardan HTŞ fraksiyonlarının tamamen çekilmesi ve ateşkesi ihlal etmemesi gerekiyor. Fakat sahadaki gelişmeler bunun kısa vadede pek mümkün olmadığını ve HTŞ terör örgütünün bu yönde samimi bir niyeti olmadığını gösteriyor.

Libya'da yıllardır devam eden ve özellikle son bir-iki senedir yoğunlaşan iç savaş hali, üçüncü ülkelerin ve uluslararası kuruluşların da doğrudan veya dolaylı olarak dahliyle birlikte zirveye ulaştı. Türk İHA/SİHA'ları ile havadan karaya taarruz, gözlem ve istihbarat konusunda önemli bir güç elde eden meşru Ulusal Mutabakat Hükümeti, milis güçler lideri Hafter'e karşı önemli askeri kazanımlar elde ederek pek çok kritik bölgeyi ve tesisi ele geçirirken, Rus yapımı Hava Savunma Sistemleri de dahil olmak üzere önemli pek çok hedefi de imha etmeyi başardı. Önümüzdeki günlerde Serrac liderliğindeki UMH'nin askeri kazanımlarının bir dereceye kadar devam etmesi öngörülebilir. Fakat Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya ve İtalya'nın buna bir süreden sonra izin vermeyeceği ve gerekirse Mısır üzerinden sert güç kullanımı ile bölgeye müdahale edebileceği öngörülebilir. Uzun vadede ise oluşturulacak bir siyasi masa üzerinde üçüncü ülkelerin çıkarlarını temin etmeye yönelik bir strateji izleyip izlemeyeceği ise sahadaki gerilimin nereye kadar tırmanacağından geçmektedir.

Doğu Akdeniz sahası, özellikle sondaj faaliyetlerinin yoğunlaşması ile birlikte bölgeye kıyası olmayan pek çok ülke de dahil olmak üzere ateş gücü yüksek pek çok deniz unsuru ile dolmaya devam ediyor. Türkiye de bölgede sondaj faaliyetleri yürüten ve Deniz Kuvvetleri unsurları barındıran bir ülke olarak bir süredir devam eden yalnızlığını gidermeye yönelik bir fırsat yakalamış olabilir. İsrail ile Doğu Akdeniz’de işbirliği ihtimali iki ülke çevrelerinde de konuşulmaya başlandı.